

DELIMITAREA TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE DE UNELE INFRAȚIUNI CONEXE (PRACTICA ȘI LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA)

Conf. univ. dr. Andrei NASTAS
Facultatea Transfrontalieră
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Abstract

Trafficking in human beings is one of the most dangerous crimes, the factual ways of committing which are evolving on an ever-increasing scale. The latter raises issues of legal framework, in particular the issue of delimiting trafficking in human beings for related crimes. The criminal law of the Republic of Moldova, for the most part, takes into account international normative acts in the field, although the judicial practice is not uniform in terms of the legal classification of facts as trafficking in human beings or related crimes.

The article is devoted to the analysis of the theoretical and practical aspects of trafficking in human beings. The topicality of the researched topic is conditioned by the lack of uniform character of the judicial practice in the matter of criminal liability for trafficking in human beings and related crimes in the Republic of Moldova. As a result, it is particularly important to identify gaps in legislation and judicial practice that require the development of solutions to limit trafficking in human beings for related crimes

Keywords: *trafficking in human beings, vulnerability, forced labor, pimping, slavery, restraint.*

Introducere

Traficul de ființe umane reprezintă parte componentă a fenomenului criminalității contemporane. Unul dintre principiile care stau la baza coexistenței în societate afirmă că oamenii sunt egali, drept urmare exploatarea semenilor fiind interzisă. Cu toate acestea, principiul menționat nu este respectat. Traficul de ființe umane reprezintă un fenomen care există din cele mai vechi timpuri, modalitățile sale de manifestare fiind diferite. La momentul actual, comunitatea internațională depune tot mai mari eforturi pentru a reprima orice formă de limitare a libertății fizice și morale, cum ar fi – sclavia, munca forțată, traficul de ființe umane, proxenetismul etc.

În acest sens, art. 4 al Convenției Consiliului Europei privind măsurile contra traficului de ființe umane¹, expresia „*trafic de ființe umane*” desemnează recrutarea, transportul, transferul, cazarea sau primirea persoanelor, prin amenințarea cu ori prin utilizarea forței sau a altor forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de autoritate ori de o situație de vulnerabilitate sau prin oferirea ori acceptarea de plăți sau de avantaje pentru obținerea consimțământului unei persoane având autoritate asupra altei persoane, în scopul exploatării. Exploatarea cuprinde cel puțin exploatarea altor persoane prin prostituție sau alte forme de exploatare sexuală, munca ori serviciile forțate, sclavia sau activități similare acesteia, aservirea ori prelevarea de organe.

Recomandarea nr. R (2000) 11 a Comitetului de Miniștri adresată statelor membre privind acțiunile împotriva traficului de ființe umane în scopul exploatării sexuale conține o definiție mai îngustă a traficului de ființe umane din perspectiva scopului acestuia – exploatării sexuale. Astfel, traficul de ființe umane include procurarea de către una sau mai multe persoane fizice sau juridice și/sau organizații și transportarea sau organizarea migrării – legale sau ilegale – a persoanelor, cu sau fără consimțământul acestora, în scopul exploatării lor sexuale, *inter alia*, prin metode coercitive, în particular prin: aplicarea violenței sau amenințarea cu aplicarea ei, prin inducere în eroare, abuz de autoritate sau de poziție de vulnerabilitate a victimelor².

Convenția cu privire la înființarea Oficiului European de Poliție din 1995 definește traficul de ființe umane ca fiind supunerea unei persoane puterii reale și ilegale a unor alte persoane, prin recurgerea la violență, amenințări sau uneltiri, prin abuz de autoritate în vederea impunerii acesteia de a practica prostituția, traficul presupunând și aplicarea diverselor forme de exploatare sexuală, abuzul de persoane minore sau comerțul cu copii abandonati³.

Conținut de bază

Abordând aspectele legate de răspunderea penală pentru traficul de ființe umane, nu punem neglijă infracțiuni conexe, cum ar fi: răpirea unei persoane, privarea ilegală de libertate, proxenetism, sclavia și condițiile similar sclaviei. Drept urmare, o importanță deosebită reprezintă nu doar analiza semnelor conținutului constitutiv al traficului de ființe umane, capacitatea de a identifica strict tipurile de activități care cad sub incidența traficului de ființe umane, pentru a le

¹ Convenția Consiliului Europei privind măsurile contra traficului de ființe umane Adoptată de Comitetul de Miniștri la 3 mai 2005.

² Vidaicu M., Dolea Igor, *Combaterea traficului de ființe umane* (Drept Material și Drept Procesual), Chișinău, 2009, ed. Nova Imprim, p. 10.

³ Convenția cu privire la înființarea Oficiului European de Poliție din 1995 Anexa prevăzută în art. 2 al Convenției Europol.

separa de alte fapte conexe, ce pot fi califică ca infracțiuni distincte, în lipsa concurenței normelor juridico-penale.

În cele ce urmează vor fi supune analizei cadrul legislativ penal și practica judiciară a Republicii Moldova pentru a stabili distincția între traficul de ființe umane și infracțiuni conexe de la art. 164, 166, 167, 220 din Codul penal al Republicii Moldova.

Studierea deosebirilor dintre infracțiunea, prevăzută la art.1 65 C. pen. al Republicii Moldova (traficul de ființe umane), și infracțiunile prevăzute la art. 164, 166 și 167 C. pen. al Republicii Moldova, ar putea avea la bază constatarea expusă în doctrina penală precum că – „... infracțiunea de trafic de ființe umane este comisă în concurență cu alte infracțiuni, precum: răpirea unei persoane, sclavia și condițiile similare sclaviei, munca forțată, proxenetismul...”⁴.

Astfel de interpretări se regăsesc reflectate și în unele spețe din practica judiciară, cum ar fi, spre exemplu:

S.I. a fost condamnat, în special, pe baza lit. a), b), alin. (2) art. 165 C. pen. al Republicii Moldova. La data de 05.06.2015, acționând împreună și prin înțelegere prealabilă cu alte persoane în privința cărora cauza penală a fost disjunctă într-un proces penal separat, precum și persoane neidentificate de organul de urmărire penală, în scop de profit, intenționat, urmărind scopul exploatarei sexuale comerciale a persoanei, împărțind între ei rolurile, prin abuz de poziție de vulnerabilitate manifestată prin situația precară din punct de vedere al supraviețuirii sociale (starea socială, materială grea, și lipsa surselor financiare de întreținere), a lui G.A., a recrutat-o și a transportat-o pe ultima în Grecia, pentru exploatare sexuală comercială. Timp de cinci luni S.I., a organizat exploatarea sexuală a victimei, amenințând-o și aplicând violența nepericuloasă pentru viața și sănătatea victimei, restricționând libertatea victimei și lipsind-o de documentele personale⁵.

La rândul său, instanța de apel a considerat că, prima instanță incorect a calificat acțiunile inculpatului B.M. în baza art.165 alin.(2) lit. b), d) Cod penal, iar a lui B.R. în baza art.165 alin.(2) lit. a), b), d) C. pen., urmând a fi recalificate acțiunile lui B.R. din ianuarie 2013 și în februarie 2013 în baza art.168 Cod penal (în 9 redacția Legii nr. 72-74/195 din 36 14.04.2009, în vigoare din 25.05.2009), după indicii: „forțarea unei persoane să presteze o muncă împotriva dorinței sale, ținerea persoanei în servitute pentru achitarea unei datorii, obținerea muncii sau a serviciilor prin înșelăciune, constrângere, violență sau amenințare cu violență”. Or, infracțiunea prevăzută la art. 165 C. pen. poate avea ca scop exploatarea prin muncă sau servicii forțate. Cu această ocazie, trebuie de precizat că nu poate exista o relație de concurență dintre art. 165, pe de o parte, și art. 168 C. pen., pe de altă parte. Sunt prea multe și de esență deosebirile dintre infracțiunea prevăzută la

⁴ Brînză S., Stati V., *Delimitarea traficului de ființe umane și a traficului de copii de infracțiuni conexe*, în Revista Institutului Național al Justiției, 2008, nr. 4, p. 88.

⁵ https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/e0cda825-258a-4128-a3c2-e38b760c563d.

art. 165 și infracțiunea prevăzută la art. 168 C. pen. Din această cauză, nu este posibil ca infracțiunea prevăzută la art. 165 să absoarbă infracțiunea prevăzută la art. 168 C. pen. Atunci când este realizat scopul infracțiunea prevăzută la art. 165 C. pen., exprimat în exploatarea prin muncă sau servicii forțate, una dintre aceste infracțiuni va constitui un concurs real cu infracțiunea prevăzută la art. 168 C. pen.⁶

Astfel, se pune întrebarea: în ce cazuri traficului de ființe umane absoarbe (în ipostaza concurenței dintre norma-parte și norma-întreg) infracțiunile prevăzute la art. 164, 167, 220 C. pen. al Republicii Moldova și în care cazuri formează concurs de infracțiuni?

În primul rând, ne vom concentra atenția pe delimitarea traficului de ființe umane, pe de o parte, de răpirea unei persoane (art.164 C. pen. al Republicii Moldova), pe de altă parte.

Similitudinea conținuturilor normative constă în următoarele:

- au același obiect juridic supra-generic (relațiile sociale cu privire la persoană), obiect juridic generic (relațiile sociale cu privire la libertatea, cinstea și demnitatea persoanei), obiect juridic principal (relațiile sociale în raport cu libertatea fizică a persoanei);

- coincidența unor valorile sociale care reprezintă obiectul juridic secundar al infracțiunii (relațiile sociale în raport cu libertatea psihică, integritatea corporală, sănătate);

- natura unitară și complexă a laturii obiective a infracțiunii, care presupune combinarea faptei și a metodei într-un singur întreg;

- coincidența unor forme agravante (de exemplu: „... asupra a două sau mai multor persoane”; „... de două sau mai multe persoane”; „... cu utilizarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei”).

Pe când deosebirile între traficului de ființe umane și răpirea unei persoane (art. 164 C. pen. al Republicii Moldova) se rezumă la:

- în cazul traficului de ființe umane, obiectul juridic secundar este reprezentat de mai multe valori sociale;

- victime ale infracțiunilor de răpire a unei persoane, pot fi și minori;

- în art. 165 C. pen. al Republicii Moldova, modalitățile normative ale metodei de comitere a faptei sunt specificate expres;

- vârsta minimă a răspunderii penale, pentru infracțiunile prevăzute la art. 164 C. pen. al Republicii Moldova, constituie – 14 ani;

- persoana juridică nu poate fi subiect al infracțiunilor prevăzute la art. 164 C. pen. al Republicii Moldova;

- în art. 164 C. pen. al Republicii Moldova nu este formulată o clauză de genul celei stabilite la alin. (4) art. 165 C. pen. al Republicii Moldova (forma specială a liberării de răspundere penală a victimei traficului de ființe umane).

⁶ http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19671.

Prin urmare, în ce cazuri există concurența dintre o parte și un întreg implicând art. 164, pe de o parte, și art. 165 C. pen. al Republicii Moldova, pe de altă parte?

O astfel de concurență este evidentă în cazul traficului de ființe umane, acceptând răpirea ca metode de comitere a faptei [caz prevăzut la lit. b) alin. (1) art. 165 C. pen. al Republicii Moldova – traficul de ființe umane comis prin răpirea persoanei]. În acest din urmă caz, norma-parte este art. 164 C. pen. al Republicii Moldova, iar norma-întreg este cea de la lit. b) art. 165 C. pen. al Republicii Moldova. Într-un asemenea caz, respectând prevederile art. 118 C. pen. al Republicii Moldova, nu vom recurge la calificarea suplimentară⁷ conform art. 164 C. pen. al Republicii Moldova. Or, traficul de ființe umane absoarbe infracțiunea de răpire a unei persoane.

Cele relatate ne permite de a constata imposibilitatea concursului ideal dintre trafic de ființe umane și răpirea persoanei. În schimb, sunt posibile situații care cad sub incidența concursului real dintre acestea.

Spre deosebire de răpirea unei persoane, privațiunea ilegală de libertate nu este menționată în mod explicit în dispoziția art. 165 C. pen. al Republicii Moldova. Înseamnă oare aceasta că traficul de ființe umane nu absoarbe privațiunea ilegală de libertate?

În conformitate cu prevederile legii penale a Republicii Moldova, privațiunea ilegală de libertate este percepută organic ca o infracțiune prevăzută de art. 165 C. pen. al Republicii Moldova. Desigur că, de sine stătător faptele de: recrutarea, transportarea, transferul victimei nu pot absorbi privațiunea ilegală de libertate. Această absorbție se realizează prin combinarea unei din modalitățile acțiunii din cadrul traficului de ființe umane cu una dintre modalitățile normative a metodei respective. Considerăm că nu este întâmplătoare incriminarea de la lit. b) alin. (1) al art. 165 C. pen. al Republicii Moldova, a răpirii persoanei. Legiuitorul presupune că, în această ipoteză, privațiunea ilegală de libertate în contextul traficului de ființe umane are loc după o prealabilă deplasare a victimei (de exemplu, atunci când victima este transportată). În toate celelalte cazuri, se are în vedere faptul că privațiunea ilegală de libertate în contextul traficului de ființe umane are loc în absența unei astfel de fapte (de exemplu, cu ocazia adăpostirii victimei).

Cu toate acestea, traficul de ființe umane, în funcție de circumstanțe, absoarbe infracțiunile de răpire a unei persoane, fie privațiunea ilegală de libertate. Altă soluție, pare a fi inacceptabilă, având în vedere că toate cele trei infracțiuni săvârșite sunt infracțiuni care încalcă principiul libertății fizice a persoane, doar că art. 165 C. pen. al Republicii Moldova are un domeniu de aplicare mai vast decât art. 164 și art. 166 C. pen. al Republicii Moldova.

⁷ Copetchi S., Hadîrcă I., *Calificarea infracțiunilor. Note de curs*, Chișinău, ÎS „Tipografia Centrală”, 2015, p. 267.

Delimitarea traficului de ființe umane de sclavia și condițiile similare sclaviei (art. 167 C. pen. al Republicii Moldova).

În cadrul art. 167 C. pen. al Republicii Moldova se stabilește răspunderea pentru sclavia și condițiile similare sclaviei. Asemănările dintre ultima și traficul de ființe umane se rezumă la:

- au același obiect juridic supra-generic (relațiile sociale cu privire la existența și activitatea persoanei) și obiect juridic generic (relațiile sociale cu privire la libertatea, cinstea și demnitatea);
- în urma săvârșirii acestei infracțiuni să afecteze, în special - libertatea psihică, integritatea corporală sau sănătatea persoanei;
- ambele componente de infracțiuni sunt formale;
- în ambele cazuri vârsta minimă a răspunderii penale pentru subiectul infracțiunii este de 16 ani⁸.

Cele două conținuturi constitutive presupun și câteva deosebiri, în special:

- traficul de ființe umane afectează, în principal, relațiile sociale cu privire la libertatea fizică sau morală a persoanei. În cazul infracțiunii prevăzute la art. 167 C. pen. al Republicii Moldova, obiectul juridic special sau, după caz, obiectul juridic principal rezultă și din relațiile sociale privind libertatea persoanei. În cazul infracțiunii prevăzute la art. 167 C. pen. al Republicii Moldova, victima este lipsită de libertate, dar în cazul traficului de ființe umane, privarea de libertate nu este obligatorie;

- în cazul infracțiunii de trafic de ființe umane, sunt pasibile afectării mai multe valori și/sau relații sociale, care formează obiectul juridic secundar al infracțiunii;

- în cazul infracțiunii prevăzute la art. 167 C. pen. al Republicii Moldova, victima nu este individualizată prin semne speciale. În cazul infracțiunii prevăzute la art. 165 C. pen. al Republicii Moldova, subiectul pasiv este unul special - persoana care a atins majoratul;

- traficul de ființe umane poate avea ca scop exploatarea în sclavie sau în condiții similare sclaviei. În schimb, infracțiunea prevăzută la art. 167 C. pen. al Republicii Moldova nu poate avea ca scop traficul de ființe umane.

În practică există cazuri în care nu se efectuează calificări suplimentare în conformitate cu art. 167 C. pen. al Republicii Moldova. Totuși, acest lucru nu înseamnă că toate infracțiunile de sclavie și condiții similare sclaviei sunt precedate de săvârșirea traficului de ființe umane pentru exploatarea în sclavie și în condiții similare sclaviei. În această privință, împărtășim opinia autorului Gheorghe Butnaru, care invocă că eventual sclavia și condițiile similare sclaviei nu pot fi

⁸ Maimescu S., *Traficul de ființe umane și contrabanda: aspecte comune și delimitări*, în Revista Națională de Drept, 2004, nr. 5, p. 170.

legate de traficul de ființe umane (de exemplu, când un bărbat ia în captivitate o femeie pe care o impune ulterior să rămână în relații de concubinaj)⁹.

Delimitarea traficului de ființe umane de infracțiunea de proxenetism.

Infracțiunea de proxenetism (art. 220 C. pen. al Republicii Moldova) face parte din grupul infracțiunilor contra sănătății publice și conviețuirii sociale, prevăzute de Capitolul VIII al Părții Speciale a Codului penal. Această infracțiune se exprimă în îndemnul sau determinarea la prostituție ori înlesnirea practicării prostituției, ori tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană, dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane.

Necesitatea unei astfel de delimitări apare atunci când traficul de ființe umane se realizează în scopul exploatarei sexuale. Diferența de obiective, urmărite în cazul comiterii acestor infracțiuni, constituie prima diferență între ele. Dacă, în cazul infracțiunii de proxenetism, obiectivul este practicarea prostituției de către victimă, atunci în cazul traficului de ființe umane obiectivul este exploatarea sexuală a victimei, inclusiv exploatarea ei în prostituție.

Dintre toate formele pe care le are scopul traficului de ființe umane, obligația de a se implica în prostituție este cea mai frecventă.

În alt context, există unele asemănări între trafic de ființe umane și proxenetism:

- ambele infracțiuni pot afecta relațiile sociale cu privire la integritatea sau la libertatea psihică a persoanei;
- ambele componente de infracțiuni sunt infracțiuni formale sau formal-reduce;
- din punctul de vedere al laturii subiective – intenția poate fi numai directă – atât în cazul traficului de ființe umane, cât și în cazul proxenetismului;
- vârsta minimă de 16 ani este vârsta răspunderii penale pentru subiecții ambelor infracțiuni.

Protocolul Palermo nu face o delimitare clară între traficul de ființe umane și prostituție. În mod intenționat nu s-a dat definiția celor două noțiuni „exploatarea prostituției altora” și „exploatare sexuală”, pentru a da statelor posibilitatea de a ratifica Protocolul, indiferent de prevederile legii naționale cu privire la prostituție. Protocolul nu impune o anumită poziție statului respectiv față de (exploatarea) prostituției liber consimțite de persoanele adulte, lăsând la discreția acestora maniera în care doresc să reglementeze prostituția în legislația națională. În acest fel, se vor putea conforma prevederilor Protocolului state cu legislație diferită, respectiv și cele care dezincriminează, legalizează, reglementează sau tolerează prostituția (liber consimțită a persoanelor adulte), cât și cele care incriminează

⁹ Botnaru Gh., Bujor V., Bejan O., *Caracterizare criminologică și juridică-penală a traficului de ființe umane*, Chișinău, 2008, p. 87.

(exploatarea) prostituției, pe persoanele care practică prostituția sau utilizarea serviciilor de acest gen¹⁰.

În acest context, urmează a fi analizată baza legislativă pertinentă a Republicii Moldova. Astfel, până a fi modificat conținutul art. 89 alin. (1) C. contr. RM, prin adoptarea Legii nr. 159 din 12.10.2018 (M. Of. 416-422 /09.11.2018, art. 649), prostituția nu a fost definită în legislația națională. Contextul în care, legiuitorul a lăsat „poarta deschisă” pentru interpretarea respectivei sintagme, au fost relevante argumentele Curții Constituționale precum că – „... prostituția nu poate presupune prestarea de servicii sexuale on-line. Aceasta pentru că prestarea de servicii sexuale on-line nu implică practicarea de acte sexuale cu persoanele care beneficiază de serviciile prostituatei. Prestarea unor asemenea servicii nu implică contactul direct al corpului persoanei cu corpul celui care beneficiază de serviciile acesteia...”¹¹. În același context, au fost relevante și plauzibile argumentele doctrinarilor în domeniu¹².

Situația s-a schimbat radical, odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 159 din 12.10.2018, când sintagma „practicarea prostituției” a obținut interpretarea legală – „... satisfacerea dorinței sexuale a unei persoane prin orice metodă și/sau mijloace, contra plată, inclusiv prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice ...” (art. 89 C. contr. RM).

Spre deosebire de Codul penal autohton, în Codul penal al României, definiția noțiunii de practicare a prostituției diferă de cea autohtonă și prin aceasta se înțelege „întreținerea de acte sexuale cu diferite persoane în scopul obținerii de foloase patrimoniale pentru sine sau pentru altul”¹³. Deci observăm o politică juridico-penală diametral opusă celei autohtone în ceea ce privește definirea „practicării prostituției”, limitându-se la „contact fizic/direct al actorilor acestui act.

Abordând proxenetismul ca și faptă sancționată penal, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a menționat că, potrivit jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene, prostituția este considerată ca o activitate de prestare a serviciilor contra plată și se încadrează în noțiunea de „activități economice” (Aldona Malgorzata Jany and Others and Staatssecretaris van Justitie, 20 noiembrie 2001, cauza C-268/99, § 49). Această afirmație este valabilă doar în statele în care practicarea prostituției este legalizată. Incriminarea faptei de proxenetism constituie un mijloc de protecție a persoanelor vulnerabile din punctul de vedere al exploatării sexuale. În schimb, în cazul articolului 89 din Codul contravențional,

¹⁰ https://cnaigs.md/uploads/asset/file/ro/1584/ghid_avocati_2_.pdf, p. 47.

¹¹ Decizia Curții Constituționale nr. 36 din 19.04.2018 (<https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/ro-d362018173g201737g2018rob4b4f.pdf>).

¹² A se vedea: S. Brînză, *Din nou despre interpretarea noțiunii de prostituția în practica judiciară a Republicii Moldova* (disponibil - http://uam.md/media/files/files/dreptul_nr_21_616_9572974.pdf) Уголовное право Республики Молдова: Часть Особенная, Гырла Л., Табарча Ю., Кишинёв, „Cartdidactica” SRL, 2010, c. 506-507.

¹³ Art. 213 alin. (4) C. pen. al României, disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetailiiDocument/109855>.

persoana ia decizia de a practica prostituția, fără a fi exploatată de proxenet. Din acest motiv, este firesc ca proxenetismul să fie sancționat mai dur decât practicarea prostituției¹⁴.

Astfel, dacă victima nu a avut libertatea de a decide de a practica prostituția, fapta nu este o infracțiune de proxenetism, așa cum a fost săvârșită prin constrângere, și nu prin determinare. Noțiunile de „determinare la prostituție” și „constrângere la prostituție” nu pot fi compatibile. În consecință, nu este posibil concursul ideal dintre determinarea la prostituție și constrângerea la prostituție: în cazul constrângerii la prostituție, victima nu își poate direcționa acțiunile, fiind nevoită să urmeze voința făptuitorului; în cazul determinării la prostituție, victima are o alternativă, alegând între respectarea voinței făptuitorului și a nu se conforma acestuia¹⁵.

Constrângerea la prostituție este posibilă în următoarele cazuri:

- infractorul impune să practice prostituția acea persoană, care a decis să înceteze această activitate;
- infractorul impune victima să practice prostituția sub imperiul unui control, contrar dorinței victimei de a practica de sine stătător prostituția;
- victima nu a practicat anterior prostituția, iar infractorul o impune să practice această activitate sub orice formă de control.

În mod similar, nu poate fi considerată constrângere la practicarea prostituției promiterea de către făptuitor a unor foloase, facilități sau privilegii. Astfel de sugestii sunt posibile în cazul infracțiunii de proxenetism. Ele nu sunt specifice traficului de ființe umane, pentru că nu agravează poziția victimei, nu o pun într-un impas, ceea ce obligă să continue practice prostituția¹⁶.

Cazurile în care infractorul acordă ajutor persoanei (cum ar fi acordarea încăperilor, crearea de alte condiții necesare pentru practicarea prostituției, atragerea clienților etc.) pentru a practica prostituția această activitate se califica ca înlesnire a practicării prostituției. Obținerea de profituri sau a oricăror avantaje materiale din practicarea prostituției de către o altă persoană, se încadrează ca infracțiune de proxenetism și anume ca tragere de foloase de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană. Important în acest caz este de a se stabili, în ce mod aceste foloase au trecut în proprietatea infractorului, benevol și cu acordul persoanei care a practicat prostituția sau prin amenințări și contrar voinței. În cazul

¹⁴ Decizia Curții Constituționale a RM, nr. 49 din 31-05-2018, de inadmisibilitate a sesizării nr. 62g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 220 din Codul penal (proxenetismul), publicat: 03-08-2018 în M. Of. nr. 285-294 art. 128, disponibil https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111005&lang=ro.

¹⁵ Informația cu privire la rezultatele generalizării practicii judiciare pe cauzele cu privire la traficul de ființe umane, traficul de copii și proxenetism, în Buletinul Curții Supreme de Justiție a RM, 2006, nr. 5.

¹⁶ Vizdoaga I., *Traficul de persoane - o violare gravă a drepturilor omului*, în Revista Națională de Drept, 2004, nr. 2, p. 90.

în care bunurile trec forțat din proprietatea persoanei care practică prostituția în proprietatea infractorului, aceasta reprezintă caracteristicile unei exploatare sexuale, specifice infracțiunii de trafic de ființe umane¹⁷.

O altă deosebire dintre traficul de ființe umane și proxenetism constă în finalitatea urmărită prin săvârșirea acestor infracțiuni. În cazul infracțiunii de proxenetism, făptuitorul își însușește beneficiile prostituției, însă o parte din acestea pot fi dobândite și de către victimă. În cazul traficului, se iau măsuri pentru exploatarea victimei, iar beneficiile sunt însușite exclusiv de către făptuitor.

Un alt semn care deosebește traficul de ființe umane de proxenetism este consimțământul victimei sau, mai bine zis, exprimarea consimțământului victimei și condițiile în care acesta se manifestă. La proxenetism victima își dă acordul fără schimbare, voința sa de a se prostitua, aparținând-i în totalitate, este exprimată în mod liber. În cazul proxenetismului, victima își dă acordul, acceptă întotdeauna ce spune făptuitorul, în vederea practicării prostituției, astfel pentru a obține beneficii reciproce. În cazul traficului de ființe umane se observă o viciere a consimțământului, iar uneori chiar absența acestuia.

În opinia autorilor R. Cojocar și A. Cazaciov, se exclude posibilitatea identificării unui concurs ideal de infracțiuni între fapta incriminată la art. 220 și cea prevăzută la art. 165 sau art. 206 C. pen. RM. Nu este exclusă însă posibilitatea identificării unui concurs real de infracțiuni între faptele menționate, în situația în care activitatea infracțională inițial întrunește semnele infracțiunii de proxenetism, bazându-se pe o colaborare benevolă între făptuitor și prostituată, iar ulterior, în urma constrângerii și exploatarei în prostituție a victimei, fapta se transformă în trafic de ființe umane¹⁸. În același timp, proxenetismul se poate manifesta de sine stătător, precum și evolua în trafic de ființe umane, ori să formeze concurs real cu ultimul.

Delimitarea infracțiunii de trafic de ființe umane de cea de proxenetism este o problemă actuală în practica judiciară din Republica Moldova. Următoarea speță ilustrează derularea unui astfel de caz și prezintă poziția luată de instanțele de judecată cu privire la încadrarea juridică.

Prin sentința Judecătoriai Chișinău (sediul Buiucani) din 1 februarie 2021, A.A. a fost recunoscut vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 220 alin. (2) lit. c) C. pen., fiindu-i aplicată pedeapsa sub formă de închisoare pe un termen de 5 (cinci) ani, cu executarea în penitenciar de tip semiînchis

Deși instanța de apel a recalificat faptele inculpatului potrivit traficului de ființe umane, invocând în special:

¹⁷ Ghidul avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat victimelor traficului de ființe umane, Chișinău, 2020, p. 48, https://cnaigs.md/uploads/asset/file/ro/1584/ghid_avocati_2_.pdf.

¹⁸ Cojocar R. și Cazaciov A., *Latura obiectivă a infracțiunii de proxenetism – conținut și caracterizare*, în *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM*, ed. A XVI-a, nr. 2, p. 16.

Sub aspectul laturii obiective, instanța de apel a notat că, potrivit probatoriului administrat, a fost demonstrată recrutarea părții vătămate Xxxxx, ce presupune atragerea acesteia prin selecționare la exploatarea sexuală de către A.A. împreună cu S.D. și F.C.

Totodată, de către acuzare a fost demonstrat și faptul transportării părții vătămate Xxxxx în Dubai, or, potrivit declarațiilor acesteia, cât și ale martorului W, din lipsa surselor financiare, pentru perfectarea pașaportului a expediat bani lui Xxxxx, iar biletele pentru călătorie din Moldova în Ucraina au fost achitate de către Xxxxx, iar de biletul de călătorie în Dubai și perfectarea vizei turistice, s-a ocupat A.A., circumstanțe care sunt confirmate și de către inculpat. Astfel, inculpatul a fost și cel care a trimis banii necesari pentru achitarea transportului părții vătămate în Dubai și pentru suportarea tuturor cheltuielilor rezultând din plecare.

Instanța de apel a notat că, prin adăpostire, se înțelege ascunderea victimei într-un loc care să-i permită făptuitorului a o folosi în scopurile infracțiunii analizate, întru nedescoperirea de reprezentanții organelor de drept sau de terțele persoane. Partea vătămată Xxxxx a relatat că de la aeroport a plecat împreună cu inculpatul A.A. acasă la ultimul, unde a fost adăpostită într-un apartament și s-a aflat pe parcursul cât a fost forțată să presteze servicii sexuale.

În ședința de judecată, s-a stabilit cu certitudine că A.A., împreună cu S.D. și F.C, după ce au identificat-o pe Xxxxx, aceasta fiind cu ultimele două în relații de afinitate, aceștia i-au procurat biletele de călătorie, au organizat financiar perfectarea pașaportului și prin înșelăciune și abuzând de vulnerabilitatea acesteia, au organizat transportarea acesteia la destinație în Dubai, după care inculpatul a adăpostit-o și a impus-o să practice prostituția, obținând un profit din activitatea dată¹⁹.

De esență, proxenetismul exclude careva limitări ale libertății fizice sau/și psihice a victimei. Deși, semnul traficului de ființe umane – „... abuz de poziție de vulnerabilitate ...”, în calitate de „condiție/împrejurare” limitează posibilitatea calificării faptei ca și proxenetism.

Concluzii

Traficul de ființe umane este o infracțiune complexă (fiind prezente mai multe modalități normative de acțiuni, metode, dar și scopuri), din care considerente nu se exclude existența concurenței normelor juridico-penale, dar și a concursului de infracțiuni.

Delimitarea traficului de ființe umane de infracțiuni conexe reprezintă o problemă actuală a teoriei și practicii judiciare. La realizarea propriu-zisă a delimitării acestora se impune elucidarea semnelor componentelor de infracțiuni, în special cele ale laturii obiective și laturii subiective.

¹⁹ http://jurisprudent604a.csj.md/search_col_penal.php?id=20194.

Practica judiciară a Republicii Moldova întâmpină dificultăți la delimitarea traficului de ființe umane de infracțiuni conexe, fapt datorat particularităților (specificului) procesului penal, în cadrul căruia se examinează/stabilesc circumstanțele comiterii faptei. Aprecierea probelor și încadrarea juridică a faptei reprezintă o activitate practică, care are la bază liberul-arbitru, ceea ce oferă limitele largi de discreție inclusiv în procesul de încadrare juridică a infracțiunilor.

Bibliografie

1. Botnaru Gh., Bujor V., Bejan O., *Caracterizare criminologică și juridică-penală a traficului de ființe umane*, Chișinău, 2008;
2. Brînză S., *Din nou despre interpretarea noțiunii de prostituție în practica judiciară a Republicii Moldova* (disponibil - http://uam.md/media/files/files/dreptul_nr_21__616__9572974.pdf);
3. Brînză S., Stati V., *Delimitarea traficului de ființe umane și a traficului de copii de infracțiuni conexe*, în *Revista Institutului Național al Justiției*, 2008, nr. 4;
4. Codul Penal al Republicii Moldova, 18 aprilie 2002, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 128-129/1012 din 13.09.2002;
5. Codul penal al României (disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/109855>);
6. Cojocaru R. și Cazacicov A., *Latura obiectivă a infracțiunii de proxenetism – conținut și caracterizare*, în *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM*, ed. A XVI-a, nr. 2;
7. Convenția cu privire la înființarea Oficiului European de Poliție din 1995, Anexa prevăzută în art. 2 al Convenției Europol;
8. Convenția Consiliului Europei privind măsurile contra traficului de ființe umane, adoptată de Comitetul de Miniștri la 3 mai 2005;
9. Copețchi S., Hadîrcă I., *Calificarea infracțiunilor. Note de curs*, Chișinău, ÎS „Tipografia Centrală”, 2015;
10. Decizia Curții Constituționale a RM, nr. 49 din 31-05-2018, de inadmisibilitate a sesizării nr. 62g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 220 din Codul penal (proxenetismul), publicat: 03-08-2018 în MO Nr. 285-294 art. 128, disponibil https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111005&lang=ro;
11. Decizia Curții Constituționale nr. 36 din 19.04.2018 (disponibil: <https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/ro-d362018173g201737g2018r-ob4b4f.pdf>);
12. Ghidul avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat victimelor traficului de ființe umane, Chișinău, 2020, p. 48, disponibil: https://cnaigs.md/uploads/asset/file/ro/1584/ghid_avocati___.pdf;

13. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19671 (accesat 18.04.2022);
14. http://jurisprudenta604a.csj.md/search_col_penal.php?id=20194 (accesat 11.04.2022);
15. https://cnaigs.md/uploads/asset/file/ro/1584/ghid_avocati__2_.pdf (accesat 10.04.2022);
16. https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/e0cda825-258a-4128-a3c2-e38b760c563d (accesat 22.04.2022);
17. Informația cu privire la rezultatele generalizării practicii judiciare pe cauzele cu privire la traficul de ființe umane, traficul de copii și proxenetism, în Buletinul Curții Supreme de Justiție a RM, 2006, nr. 5;
18. Maimescu S., *Traficul de ființe umane și contrabanda: aspecte comune și delimitări*, în Revista Națională de Drept, 2004, nr. 5;
19. Vidaicu M., Dolea Igor, *Combaterea traficului de ființe umane* (Drept Material și Drept Procesual), Chișinău, 2009, ed. Nova Imprim;
20. Vizdoaga I., *Traficul de persoane – o violare gravă a drepturilor omului*, în Revista Națională de Drept, 2004, nr. 2;
21. Гырла Л., Табарча Ю., *Уголовное право Республики Молдова: Часть Особенная*, Кишинёв, "Cartdidactica" SRL, 2010.